

HOGE VERTEGENWOORDIGER
VAN DE UNIE VOOR
BUITENLANDSE ZAKEN
EN VEILIGHEIDSBELEID

Brussel, 28.4.2015
JOIN(2015) 16 final

**GEZAMENLIJKE MEDEDELING AAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE
RAAD**

**Actieplan inzake mensenrechten en democratie (2015-2019)
"De mensenrechten in de EU centraal blijven stellen"**

Inleiding

Deze gezamenlijke mededeling van de Europese Commissie en de hoge vertegenwoordiger van de Europese Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid beoogt een bijdrage te leveren tot een nieuw actieplan inzake mensenrechten en democratie voor de periode 2015-2019.

Mensenrechten en democratie als leidende beginselen van de EU

De wereld van vandaag is onstabiel en onderhevig aan snelle veranderingen; mensenrechten en democratische waarden worden vaak in twijfel getrokken en op vele plaatsen niet in acht genomen. Schendingen van de mensenrechten zijn in aantal en intensiteit toegenomen, maatschappelijke organisaties worden gekortwiek, conflicten worden steeds ingewikkelder en autoritaire regimes worden schaamtelozer. De mondialisering brengt nieuwe problemen met zich mee waardoor de bescherming van de mensenrechten nog complexer wordt.

In deze omstandigheden wordt op internationaal vlak vanzelfsprekend vooral gestreefd naar stabiliteit. Blijvende stabiliteit kan echter onmogelijk worden verwezenlijkt door uitsluitend aandacht te hebben voor veiligheid en economische welvaart. Voor de loyaliteit van de burger tegenover de staat en het vertrouwen in het gebruik van vreedzame middelen is het noodzakelijk dat de burger het gevoel heeft dat hij is beschermd tegen arbitraire beslissingen en dat zijn persoonlijke opvattingen de politieke besluitvorming kunnen beïnvloeden. Dit is alleen mogelijk in een democratische samenleving die is gebaseerd op het respect voor de mensenrechten en de fundamentele vrijheden, waarin de regering niet corrupt is en ter verantwoording kan worden geroepen, waarin het parlement de verschillende opvattingen en belangen van de bevolking weerspiegelt, het maatschappelijk middenveld bloeit, persvrijheid bestaat en het gerecht onafhankelijk is.

Dit doel wordt ook weerspiegeld in de discussies rond de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling na 2015, waarin de nadruk ligt op mensenrechten en vrouwenrechten als zelfstandige doelstellingen.

Om die reden moet de Unie de mensenrechten centraal blijven stellen in haar externe optreden. In artikel 21 van het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU) wordt het internationale optreden van de Unie gedefinieerd en wordt de rol van de EU voor de bevordering van onder meer de democratie, de rechtsstaat, de universaliteit en ondeelbaarheid van de mensenrechten en de naleving van de beginselen van het Handvest van de Verenigde Naties en het internationaal recht opnieuw bevestigd. Het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie is bindend voor de EU-instellingen en de lidstaten wanneer zij de wetgeving van de Unie ten uitvoer leggen. Voorts is de EU partij bij een aantal instrumenten van de Verenigde Naties en de Raad van Europa, zoals het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. De geloofwaardigheid van de Unie als wereldwijde bepleiter van de mensenrechten rust op deze pijlers.

Het pakket Mensenrechten en Democratie van 2012

In 2012 keurde de EU een ambitieus programma goed, nl. **het strategische kader voor mensenrechten en democratie**¹, waarin wordt uiteengezet hoe de uit het Verdrag voortvloeiende

¹ Document van de Raad van 25 juni 2012, ST 11855/12.

verplichting kan worden nagekomen om de democratie, de rechtsstaat en de universaliteit en ondeelbaarheid van de mensenrechten te bevorderen.

Bijna drie jaar na zijn goedkeuring blijft het strategische kader met zijn prioriteiten en leidende beginselen het ijkpunt voor het optreden van de Unie.

Een andere mijlpaal van het mensenrechtenbeleid van de EU was het besluit van 2012 om een **speciale vertegenwoordiger van de EU voor de mensenrechten** te benoemen. Deze heeft het mensenrechtenbeleid van de EU zichtbaarder en doeltreffender gemaakt, de interactie met onze partners verbeterd en geholpen specifieke prioriteiten naar voren te schuiven. Het besluit² van de Raad om het mandaat van de speciale vertegenwoordiger van de EU voor de mensenrechten met nog eens twee jaar te verlengen, is een erkenning van deze eminente rol.

Het derde essentiële element van het mensenrechtenpakket dat in 2012 is aangenomen, was **het actieplan inzake mensenrechten en democratie (2012-2014)**³ waarmee de verbintenissen van het strategische kader mede ten uitvoer werden gelegd.

Dit **actieplan** omvatte een reeks van 97 acties over een breed spectrum van kwesties inzake mensenrechten en democratie, die zowel door de EU als op nationaal niveau door de lidstaten moeten worden uitgevoerd. Het actieplan verplichtte alle belanghebbenden tot duidelijke doelstellingen binnen welbepaalde tijdskaders.

Verwezenlijkingen van het actieplan 2012-2014

Dankzij het actieplan 2012-2014 was medewerking van alle belanghebbenden gewaarborgd en concentreerden zij zich op een aantal essentiële doelstellingen. De werkzaamheden in het kader van dit actieplan hebben tot een aantal belangrijke **verwezenlijkingen** geleid.

Het actieplan heeft gezorgd voor een betere **integratie van mensenrechtenoverwegingen** in het volledige spectrum van het buitenlandse beleid van de EU en de concrete acties in dat verband, hetgeen tot tastbare veranderingen op het terrein heeft geleid. De stappen die zijn gezet voor de integratie van mensenrechtenoverwegingen in de effectbeoordelingen voor wetgevings- en niet-wetgevingsvoorstellen en de opname van mensenrechtenbeoordelingen als overkoepelend element bij het verstrekken van EU-steun zijn hiervan slechts enkele voorbeelden.

Dankzij het actieplan kon de EU ook instrumenten en middelen ontwikkelen voor de formulering en uitvoering van een **meer coherent beleid**. Tot dit doel hebben ook bijgedragen de oprichting in Brussel van een werkgroep mensenrechten van de Raad, de goedkeuring van een reeks gedetailleerde EU-richtsnoeren over essentiële mensenrechtenkwesties (de vrijheid van godsdienst of overtuiging⁴, de rechten van lesbische, homoseksuele, biseksuele, transseksuele en interseksuele personen⁵, de vrijheid van meningsuiting online en offline⁶), de goedkeuring van een toolbox voor

² Document van de Raad van 12 februari 2015, ST 5716/15.

³ Document van de Raad van 25 juni 2012, ST 11855/12.

⁴ Document van de Raad van 24 juni 2013, ST 11491/13.

⁵ Document van de Raad van 24 juni 2013, ST 11492/13.

⁶ Document van de Raad van 12 mei 2014, ST 9647/14.

een op mensenrechten gebaseerde aanpak van het ontwikkelingsbeleid, de goedkeuring van lokale landenstrategieën betreffende de mensenrechten gebaseerd op de samenwerking tussen de EU-delegaties en de ambassades van de lidstaten, het opzetten van contactpunten voor de mensenrechten in de EU-delegaties, alsook de verbetering van een gericht opleidingsprogramma voor EU-personeel en diplomaten van de lidstaten.

Het actieplan heeft eveneens een **doeltreffend multilateralisme** bevorderd door de ontwikkeling van jaarlijkse strategieën en prioriteiten van de EU in de mensenrechtenfora van de VN, meer bepaald de VN-Mensenrechtenraad. Daarnaast werd in het actieplan het EU-optreden met name gericht op een aantal kernprioriteiten, zoals de rechten van vrouwen en meisjes, de rechten van kinderen, alsook de rechten van lesbische, homoseksuele, biseksuele, transseksuele en interseksuele personen, en werd opgeroepen tot verdere inspanningen op het gebied van de economische, sociale en culturele rechten, overeenkomstig de verbintenis van de Unie tot de ondeelbaarheid van de mensenrechten. Voorts werd in het actieplan aandacht besteed aan kwesties inzake handicaps overeenkomstig de verbintenissen die zijn neergelegd in het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap.

Het actieplan versterkte de samenwerking van de EU met en de steun van de EU aan maatschappelijke organisaties wereldwijd. Het actieplan generaliseerde de praktijk om de maatschappelijke organisaties te consulteren voor de aanvang van de mensenrechtendialogen of in verband met belangrijke beleidsdocumenten, het bevorderde de betrokkenheid van de maatschappelijke organisaties bij het opzetten van financiële steunmaatregelen en vergrootte de EU-steun aan deze organisaties wanneer zij met restrictieve maatregelen werden geconfronteerd.

Ten slotte zorgde het actieplan voor een grotere **zichtbaarheid** van het optreden van de Unie op het gebied van de mensenrechten en de democratie en voor meer **verantwoordingsplicht** tegenover de partners, meer specifiek de maatschappelijke organisaties.

De resultaten van de voorbije jaren bieden een solide basis voor een voortgezet engagement van de EU ten bate van de eerbiediging van de mensenrechten en de steun aan de processen van democratische overgang in de hele wereld, bilateraal, samen met andere regionale organisaties, en multilateraal, in het bijzonder binnen de Verenigde Naties. Vele acties die in het actieplan voor 2012-2014 waren uiteengezet, maken thans deel uit van de routinewerkzaamheden van de Unie: zij worden gesteund door alle belanghebbenden, profiteren van de goed functionerende procedures die momenteel bestaan, en vallen onder een exhaustief pakket van richtsnoeren. Om deze redenen moeten deze acties niet langer prioritair worden opgenomen in het nieuwe, thans voorgestelde actieplan. Toch blijven zij deel uitmaken van het jaarverslag over mensenrechten en democratie, om ook op deze terreinen zichtbaarheid en verantwoordingsplicht te verzekeren.

Anderzijds zijn voor sommige terreinen die in het actieplan voor 2012-2014 waren aangemerkt, een **vernieuwd politiek engagement**, alsook **extra inspanningen noodzakelijk, en zullen zij daarom prominent in dit nieuwe actieplan figureren**. Dit geldt onder meer voor steun voor democratie, die zal worden geïntegreerd in een aantal doelstellingen, voor economische, sociale en culturele rechten, voor de aanpak van schendingen van de mensenrechten en van het internationale humanitaire recht in crises en conflicten, voor de bestrijding van discriminatie, vooral van vrouwen, kinderen, personen met een handicap en lesbische, homoseksuele, biseksuele, transseksuele en

interseksuele personen, maar ook van religieuze minderheden, voor de bestrijding van martelpraktijken en slechte behandeling en voor een grotere samenhang van het EU-beleid vanuit mensenrechtenstandpunt.

Het nieuwe actieplan moet inspelen op deze structurele vraagstukken.

Volgende stappen

In het licht van de positieve ervaringen moet het **nieuwe actieplan** de **periode 2015-2019** beslaan, om aldus volledig samen te vallen met het mandaat van de hoge vertegenwoordiger/vicevoorzitter en dat van de Europese Commissie.

Het is de bedoeling dat **de tenuitvoerlegging van het actieplan in 2017 tussentijds wordt geëvalueerd** om de vooruitgang te inventariseren en indien nodig aanpassingen te doen in het licht van de ervaringen en eventuele nieuwe problemen. Deze evaluatie moet samenvallen met de tussentijdse evaluatie van de instrumenten voor externe financiering en kan een bijdrage zijn tot grotere samenhang tussen het beleid en de financiële steun van de EU.

De acties die in het kader van het actieplan worden voorgesteld, zijn geografisch neutraal en moeten overal ter wereld van toepassing zijn, rekening houdend met lokale behoeften en specificiteiten. Deze acties worden omgezet in landenspecifieke prioriteiten via de lokale landenstrategieën inzake mensenrechten.

Wat de **kandidaat-lidstaten en potentiële kandidaat-lidstaten** betreft, zal de EU hun engagement voor de bevordering van democratische waarden, de eerbiediging van de rechtsstaat en de mensenrechten verder evalueren, zoals is bepaald in artikel 49 VEU, en sturing en steun blijven bieden ten einde tastbare en duurzame vooruitgang op deze essentiële hervormingsgebieden te verzekeren.

Wat betreft het Europees Nabuurschapsbeleid zal de nadruk sterk worden gelegd op het respect voor de grondrechten en fundamentele vrijheden. De EU zal de partnerlanden verder blijven steunen met de uitvoering van de hervormingen ter bevordering van inclusieve dialoog, beter bestuur, grotere onafhankelijkheid van het gerecht en betere bescherming van de grondrechten.

Beginselen

Het is niet de bedoeling dat het nieuwe actieplan exhaustief alle aspecten van het steunbeleid van de Unie inzake mensenrechten en democratie bestrijkt. Het plan moet eerder **strategisch van aard zijn en zich richten op prioriteiten** waar een **grotere politieke stuwkracht en groter engagement** noodzakelijk zijn. Het actieplan zou de bilaterale werkzaamheden moeten sturen en tegelijk ook het engagement van de EU in multilaterale en regionale fora, meer bepaald de Verenigde Naties en de Raad van Europa.

In deze geest zou het voorgestelde actieplan moeten worden gebaseerd op de volgende beginselen:

1. In een steeds complexer mondiaal klimaat worden vragen gesteld bij de relevantie van universele normen en stuiten de pogingen van de EU om deze te bevorderen op steeds meer weerstand. Waarden bevorderen door actie van buitenaf alleen is vaak niet doeltreffend. De

inspanningen moeten daarom worden geconcentreerd op steun aan krachten die van binnenuit werkzaam zijn. De EU moet haar **gesprekspartners in derde landen het heft in eigen hand laten nemen** (op gouvernementeel, parlementair of quasi-gouvernementeel niveau), de rol van het gerecht versterken, de **maatschappelijke organisaties** met inbegrip van de sociale partners blijven steunen en daarvoor gunstige kaders bevorderen, de rol en de impact van **regionale organisaties en mechanismen** versterken en de samenwerking met de Verenigde Naties opvoeren die door hun universele lidmaatschap een groter gewicht hebben.

2. De EU moet het goede voorbeeld geven. De EU wordt scherp in de gaten gehouden en haar wordt **ongerijmdheid** verweten inzake mensenrechtenkwesties (met twee maten meten en interne/externe inconsistenties). Er is bijgevolg een nieuw engagement nodig om de samenhang te verbeteren bij de aanpak van de mensenrechten en voor integratie van mensenrechtenkwesties in alle aspecten van het externe optreden van de EU en in de externe aspecten van het interne beleid, voortbouwend op de aanpak van de Commissie om een doeltreffende tenuitvoerlegging van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie te garanderen.
3. De EU moet zich vooral focussen op de meest dringende problemen in verband met de mensenrechten, die zowel intern als extern moeten worden aangepakt. Deze problemen omvatten onder meer de bestrijding van discriminatie, het respect voor de vrijheid van meningsuiting en voor de persoonlijke levenssfeer, de toepassing van de mensenrechten in het migratie-, handels-, en terrorismebestrijdingsbeleid.
4. De EU moet ook **haar eigen optreden kracht bij zetten**, nl. de diverse instrumenten, middelen en beleidsacties die tot haar beschikking staan, op een intelligentere en meer strategische manier te gebruiken, zowel in de bilaterale werkzaamheden als op de multilaterale fora.
5. Ten slotte moet de EU **beter communiceren** over wat zij doet, beter meten wat **het effect is van haar optreden** en waar nodig **alternatieve en efficiëntere methoden** bedenken.

In het licht daarvan worden in bijgaand actieplan de volgende strategische gebieden voor optreden vastgesteld:

i) De inbreng van lokale actoren vergroten: de mensenrechten en de democratie kunnen alleen goed worden verankerd als de lokale inbreng groot is. Dit hoofdstuk van het actieplan richt zich speciaal op acties en activiteiten om de interactie met de belanghebbenden, zowel gouvernementeel als niet-gouvernementeel, te verbeteren. Er wordt speciaal aandacht besteed aan problemen die de maatschappelijke organisaties kunnen ondervinden.

ii) Aandacht voor belangrijke problemen in verband met de mensenrechten: dit hoofdstuk heeft aandacht voor gerichte thematische mensenrechtenproblemen, waarbij het noodzakelijke evenwicht tussen burger- en politieke rechten enerzijds en economische, sociale en culturele rechten anderzijds wordt bewaard. Deze lijst van acties vult de doelstellingen van het vorige hoofdstuk aan en ondersteunt deze verder.

iii) Ervoor zorgen dat rekening wordt gehouden met mensenrechtenvraagstukken bij conflicten en crises: dit hoofdstuk stelt een reeks acties voor ter bevordering en ondersteuning van de ontwikkeling van instrumenten en beleid op nationaal, regionaal en internationaal niveau, voor het voorkomen, de aanpak en het herstel van schendingen van de mensenrechten, met bijzondere aandacht voor de ernstigste misdaden die de internationale gemeenschap aangaan. Dit hoofdstuk geeft ook uiting aan een duidelijke behoefte van de EU om haar bestaande instrumenten aan te passen aan de veranderende aard van conflicten.

iv) Bevorderen van meer samenhang en consistentie: dit hoofdstuk betreft de noodzaak voor de Commissie om, tezamen met de hoge vertegenwoordiger/vicevoorzitter, mensenrechtenoverwegingen verder te integreren in de externe aspecten van het EU-beleid, meer bepaald inzake handel en investeringen, migratie, vluchtelingen, asiel, ontwikkeling, alsook terrorismebestrijding, ten einde een betere samenhang van het beleid te bewerkstelligen.

v) Verdieping van de doeltreffendheid en een op resultaten gerichte benadering van mensenrechten en democratie: in de context van groter wordende problemen en beperkte middelen kan de EU alleen maar effect sorteren op de mensenrechten als zij de bestaande instrumenten, activiteiten en beleidsacties beter benut. Dit hoofdstuk stelt acties voor om de EU te helpen meer resultaatgerichte en strategische methoden te ontwikkelen.

EU-ACTIEPLAN INZAKE MENSENRECHTEN EN DEMOCRATIE

Dit actieplan heeft tot doel het strategische kader voor mensenrechten en democratie van de EU op een voldoende flexibele wijze te blijven uitvoeren om indien nodig op nieuwe problemen te reageren. Het actieplan bouwt voort op het bestaande corpus van EU-beleid inzake steun aan de mensenrechten en de democratie in het externe optreden⁷, met name EU-richtsnoeren, toolboxen en andere overeengekomen standpunten, en de diverse externe-financieringsinstrumenten, meer bepaald het Europees instrument voor de democratie en de mensenrechten.

Om een doeltreffende uitvoering van het actieplan te garanderen is het van belang dat de Europese instellingen **samenwerken**, met eerbiediging van hun onderlinge institutionele rol, en dat waar passend het actieplan op nationaal niveau door de lidstaten ten uitvoer wordt gelegd. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de opgesomde acties berust bij de hoge vertegenwoordiger/vicevoorzitter met medewerking van de Europese Dienst voor extern optreden (EDEO), bij de Commissie, bij de Raad en bij de lidstaten, binnen hun respectieve bevoegdheden als vastgelegd in het Verdrag betreffende de Europese Unie⁸. De speciale vertegenwoordiger van de EU voor de mensenrechten draagt bij aan de tenuitvoerlegging van het actieplan overeenkomstig zijn mandaat. Het actieplan bestrijkt de periode tot en met 31 december 2019 en de tenuitvoerlegging ervan zal worden getoetst in 2017.

Ontwerp-tabel van het nieuwe actieplan inzake mensenrechten en democratie (2015-2019)

Doelstelling	Actie	Wanneer?	Wie?
I. DE INBRENG VAN LOKALE ACTOREN VERGROTEN			
<i>a) Omvattende steun verlenen aan overheidsinstellingen</i>			
1. Ondersteuning van de capaciteit van de nationale mensenrechteninstellingen	a. Erkenning van de cruciale rol van de nationale mensenrechteninstellingen als onafhankelijke instellingen en bevestiging van het engagement van de EU voor steun met name aan de instellingen die de beginselen van Parijs naleven. Grotere betrokkenheid van de nationale mensenrechteninstellingen bij overlegprocessen op landenniveau, meer bepaald inzake mensenrechtendialogen en hervormingen in derde landen.	Doorlopend	Diensten van de Commissie (COM), EDEO, lidstaten (LS)

⁷ Onverminderd speciale regelingen voor kandidaat-lidstaten en potentiële kandidaat-lidstaten in het kader van het uitbreidingsbeleid van de EU.

⁸ De besluiten tot specifieke stappen ter uitvoering van dit actieplan zullen worden genomen overeenkomstig de Verdragen. Het actieplan laat de bevoegdheidsverdeling tussen de EU en haar lidstaten onverlet, en zal worden geïnterpreteerd overeenkomstig verklaring 13 bij de Verdragen.

	b. Versterking in de context van het internationale coördinatiecomité van de nationale mensenrechteninstellingen van de capaciteit van de instellingen met een "A"-status, instellingen met een "B"-status helpen de "A"-status te bereiken, en samenwerking met hun regionale en internationale netwerken. De werkzaamheden in dit verband moeten worden verwerkt in de volgende programmeringsperiode op middellange termijn van de externe-financieringsinstrumenten van de EU.	Doorlopend	COM, EDEO, LS
2. Ondersteuning van kiescommissies	a. Versterking van de rol en de capaciteit van kiescommissies om op onafhankelijke en doeltreffende wijze geloofwaardige, inclusieve en transparante verkiezingen te organiseren, meer bepaald via een intensieve dialoog en een steunstrategie op de lange termijn.	Doorlopend	COM, EDEO
	b. Aanmoediging van een participatieve en inclusieve dialoog gedurende het hele verkiezingsproces tussen de kiescommissies en de belangrijkste belanghebbenden, met het oog op grotere participatie van politieke partijen en maatschappelijke organisaties, onder meer door toegang tot informatie en observatie van alle stadia van het verkiezingsproces.	Doorlopend	EDEO, COM, LS
3. Ondersteuning van de capaciteit van parlementaire instellingen	a. Steun voor de ontwikkeling van de wetgevende, budgettaire en toezichtfunctie van parlementen, steun aan parlementen voor de organisatie van openbare debatten over essentiële hervormingskwesties, daarbij terdege rekening houdend met de relevante internationale verplichtingen inzake mensenrechten.	Doorlopend	COM, EDEO, LS
	b. Rekening houden met de parlementaire dimensie in programma's van de EU en de lidstaten inzake goed bestuur en begrotingssteun.	Tegen 2017	COM, EDEO, LS
4. Gerichte ondersteuning van de gerechtelijke sector	a. Begeleiding van de hervorming van het gerecht (zowel strafrecht als civiel recht) door passende opleiding van gerechtelijk personeel inzake internationale normen en verplichtingen m.b.t. de mensenrechten. Systematische ondersteuning van professionele en goed opgeleide advocaten/rechtsbijstand en van organisaties van advocaten (bv. balies).	Doorlopend	EDEO, COM, LS
	b. Toezicht op bilateraal en multilateraal niveau op de naleving door de partnerlanden van hun internationale verplichtingen in verband met toegang tot de rechter en het recht op een eerlijk proces, inclusief rechtsbijstand. Indien passend mobiliseren van technische samenwerking en steun.		EDEO, COM, LS

	c. Bevorderen en faciliteren van de toegang tot de rechter op gedecentraliseerd niveau. Aangaan van een dialoog en ondersteuning van rechtshandhavinginstanties en het gevangeniswezen.	Doorlopend	EDEO, COM, LS
5. Omvattende steun verlenen aan overheidsinstellingen	a. Rekening houdend met de beste praktijken, steun blijven verlenen aan de scheiding der machten en de onafhankelijkheid van de democratische instellingen, naast bevordering van de rol van binnenlandse actoren in de hervormingsprocessen, meer bepaald constitutionele hervormingen, ten einde de belangen van de diverse belanghebbenden beter te weerspiegelen.	Doorlopend	EDEO, COM
	b. Ontwikkelen van wetenschappelijke expertise en bevordering van het opzetten van gespecialiseerde instanties voor de bestrijding van corruptie. Versterking van de capaciteit van de overheidsdiensten en instanties voor de bestrijding van corruptie om het beleid op een integrale manier uit te voeren en de openbare middelen goed te beheren.	Doorlopend	COM, EDEO, LS
6. Versterkte samenwerking met regionale mensenrechten- en democratiemechanismen	a. Versterken van mensenrechtenaspecten in de EU-samenwerking met regionale organisaties en mechanismen, meer bepaald door synergieën en gemeenschappelijke initiatieven over belangrijke thematische kwesties en belangrijke multilaterale evenementen.	Doorlopend	EDEO, COM
	b. Bevorderen van initiatieven voor intercollegiale capaciteitsopbouw tussen regionale mensenrechten- en democratie-ondersteuningsmechanismen.	Doorlopend	EDEO, LS, COM
<i>b) Maatschappelijke organisaties versterken</i>			
7. Een sterker partnerschap bevorderen met maatschappelijke organisaties in derde landen, inclusief de sociale partners en tussen	a. Faciliteren van nationale beleidsdialogen onder meer door de uitwisseling van optimale praktijken inzake gestructureerde contacten tussen de regering/leden van het parlement en maatschappelijke organisaties, met inbegrip van vertegenwoordigers van de sociale partners.	Doorlopend	EDEO, COM
	b. Verdere versterking van de capaciteit van de maatschappelijke organisaties om de overheid ter verantwoording te roepen, met inbegrip van de uitwisseling van optimale werkwijzen tussen maatschappelijke organisaties op regionaal niveau.	Doorlopend	COM, EDEO, LS

autoriteiten, parlementen en maatschappelijke organisaties	c. Verbeteren van de kwaliteit van het overleg op EU- en lokaal niveau, meer bepaald door rekening te houden met de standpunten van de maatschappelijke organisaties, ook de sociale partners en burgerbewegingen, bij het ontwerpen en uitvoeren van beleidsmaatregelen. Aanmoedigen van tripartiete dialogen (autoriteiten, maatschappelijke organisaties, EU) als onderdeel van de routekaarten van de EU-delegaties.	Doorlopend	COM, EDEO, LS
	d. Opvoeren van het engagement van de EU voor politieke partijen en burgerbewegingen ten einde hun rol te versterken voor meer democratische en verantwoordelijke instellingen en praktijken.	Doorlopend	COM, EDEO, LS
8. Meer verantwoordelijkheid geven aan maatschappelijke organisaties ter verdediging van de rechten van vrouwen en meisjes	Steun aan vrouwenorganisaties en mensenrechtenactivisten ten behoeve van de rechten van vrouwen, hen aanmoedigen een grotere rol te spelen om besluitvormers ter verantwoording te roepen op het punt van gelijke kansen.	Doorlopend	EDEO, COM, LS
9. Meer steun voor mensenrechtenactivisten, ook op internationale en regionale fora	a. Meer steun verlenen aan mensenrechtenactivisten, ook voor wie de verdediging van economische, sociale en culturele rechten op zich neemt, via een systematische en alomvattende aanpak, als volgt: het ter sprake brengen van mensenrechtenactivisten die in gevaar verkeren, bij bezoeken op hoog niveau, met inbegrip van sectorspecifieke missies; verdere steunverlening en samenwerking met de VN en regionale mechanismen voor de bescherming van mensenrechtenactivisten; meer steun voor multilaterale initiatieven inzake mensenrechtenactivisten en maatschappelijke organisaties, met inbegrip van de Algemene Vergadering van de VN en de VN-Mensenrechtenraad, en een betere verdeling van verantwoordelijkheden en goede praktijken tussen de lidstaten met betrekking tot de bescherming van mensenrechtenactivisten.	Doorlopend	EDEO, COM, LS
	b. Organiseren van meer bewustmakingsactiviteiten in landelijke gebieden, systematischer onderhouden van contact met maatschappelijke	Doorlopend	EDEO, COM, LS

	vrouwenorganisaties en organisaties van gemarginaliseerde groepen.		
10. Gevaren aanpakken die de werkingssfeer van maatschappelijke organisaties bedreigen	a. Wetgeving, beleid en mechanismen bevorderen en ondersteunen voor de bescherming van mensenrechtenactivisten. Meer bepaald de relevante EU-richtsnoeren en het EU-mechanisme voor mensenrechtenactivisten in het kader van het Europees Instrument voor democratie en mensenrechten krachtig ten uitvoer leggen, met inbegrip van specifieke bewustmaking en opleiding voor personeel bij de centrale diensten van de Commissie en bij de delegaties van de EU (politieke en operationele afdelingen).	Doorlopend	EDEO, COM, LS
	b. Actief toezicht houden op het wettelijke kader (wet- en regelgeving) en de context voor tenuitvoerlegging (arbitraire procedures, financiële pesterijen of restricties, meer bepaald wat buitenlandse financiering betreft) van het maatschappelijk middenveld, met inbegrip van de sociale partners en proactief bedreigingen van de werkingssfeer van de maatschappelijke organisaties identificeren, daarover rapporteren en stappen zetten om dezelve tegen te gaan.	Doorlopend	EDEO, COM, LS
	c. Tegengaan door openbare en particuliere kennisgevingen van ongerechtvaardigde restricties van de vrijheid van vereniging en vergadering, van beperkingen op de werkingssfeer van de maatschappelijke organisaties en van pogingen deze te hinderen, onder meer ook van mensenrechtenactivisten, ervoor zorgen dat deze kwesties regelmatig worden besproken op bilaterale vergaderingen, mensenrechtendialogen, en VN-fora zoals de VN-Mensenrechtenraad.	Doorlopend	EDEO, COM, LS
II. AANDACHT VOOR BELANGRIJKE PROBLEMEN IN VERBAND MET DE MENSENRECHTEN			
11. De vrijheid van meningsuiting en de privésfeer bevorderen	a. Actieve stappen zetten om geweld tegen journalisten en andere media-actoren te voorkomen en aan te pakken, door hen in staat te stellen in veiligheid en zekerheid te kunnen werken, zonder te hoeven vrezen voor geweld, politieke druk, censuur en vervolging.	Doorlopend	EDEO, COM, LS

	b. Garanderen dat de vrijheid van meningsuiting en de persvrijheid geïntegreerd worden bij de ontwikkeling van beleid en programma's voor terrorismebestrijding, cyberveiligheid, de strijd tegen cybercriminaliteit, toegang tot informatie en andere EU-beleidsterreinen in dit verband, zoals het wettelijke kader voor de audio-visuele media.	Doorlopend	EDEO, COM, LS
	c. Garanderen dat de persoonlijke levenssfeer en gegevensbescherming in het digitale tijdperk en de impact van massale surveillanceprogramma's degelijk worden aangepakt op bilateraal en multilateraal niveau (Raad van Europa, VN, OVSE).	Doorlopend	EDEO, COM, LS
12. Een cultuur van non-discriminatie creëren	a. Ontwikkelen van een EU-handleiding voor non-discriminatie in derde landen, met middelen voor discriminatiebestrijdende maatregelen tegen alle vormen van discriminatie, met inbegrip van meervoudige/cumulatieve discriminatie.	Doorlopend	EDEO, COM, Raad
	b. Bevorderen van de bewustmaking van en proactieve aanpak door medewerkers op een sleutelpositie van problemen inzake lesbische, homoseksuele, biseksuele, transseksuele en interseksuele personen bij de centrale diensten van de Commissie, EU-delegaties en ambassades van de lidstaten.	Doorlopend	EDEO, LS, COM
	c. Overwegen van een versterkt beleid van de EU inzake inheemse volkeren overeenkomstig de VN-verklaring over de rechten van inheemse volkeren en het slotdocument van de Wereldconferentie over inheemse volkeren van 2014.	Tegen 2016	EDEO, COM, LS
	d. Verzekeren en bevorderen van gelijke toegang en gebruikmaking van de mensenrechten door personen met een handicap overeenkomstig het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap waarbij de EU partij is, zowel door deze vraagstukken te integreren in mensenrechtenacties als door gerichte acties op te zetten om belemmeringen tot gelijke toegang weg te nemen. Ondersteunen en versterken van de mechanismen voor het bevorderen en beschermen van en toezicht houden op het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, uit hoofde van artikel 33, lid 2, ervan, met inbegrip van het opzetten van dergelijke mechanismen in de partnerlanden. De noodzakelijke stappen zetten voor de toetreding van de EU tot het optionele	Doorlopend	COM, EDEO, LS

	protocol bij het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. Overeenkomstig de Europese Strategie inzake handicaps 2010-2020 doorgaan met het bevorderen van de rechten van personen met een handicap in het externe optreden van de EU.		
13. Bevordering van gelijke kansen, emancipatie en deelname van vrouwen en meisjes	a. Opvoeren van de tenuitvoerlegging van de verplichtingen en verbintenissen inzake vrouwenrechten, aangenomen uit hoofde van het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (CEDAW), het actieprogramma van Peking, de verklaring van Cairo inzake bevolkingsontwikkeling en de ontwikkelingsagenda na 2015.	Doorlopend	EDEO, COM, LS
	b. Overwegen van een ambitieus en robuust nieuw EU-actieplan over gelijke kansen en emancipatie van vrouwen in Internationale samenwerking en ontwikkeling 2016-2020 (GAP II); via acties die beogen: i) de economische, sociale, culturele rechten en deelname van vrouwen; ii) hun burger- en politieke rechten en de uitoefening daarvan; iii) de bescherming van de fysieke en psychologische integriteit van vrouwen, met speciale aandacht voor het uitbannen van vrouwelijke genitale verminking, kindhuwelijken, gedwongen huwelijken en seksueel geweld in conflicten.	Tegen 2016	COM, EDEO
	c. Het goede voorbeeld geven door gelijke kansen en emancipatie van vrouwen binnen de EU te versterken en de verantwoordingsplicht te vergroten, door de samenhang te verzekeren met het algemene gelijkemansbeleid van de EU.	Doorlopend	EDEO, COM
	d. Voortzetting van de tenuitvoerlegging van acties als uiteengezet in de mededeling "Vrouwelijke genitale verminking uitbannen" ⁹ .	Doorlopend	EDEO, COM, LS
14. Garanderen van de rechten van het kind	a. Ondersteunen van de inspanningen van de partnerlanden voor het bevorderen, beschermen en vervullen van de rechten van kinderen met speciale aandacht voor een versterking van de systemen voor de bescherming van kinderen.	Tegen 2017	EDEO, COM
	b. Ondersteunen van de partnerlanden bij het bevorderen, beschermen en vervullen		

⁹ 25 november 2013, COM(2013) 833 FINAL http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/gender_based_violence/131125_fgm_communication_en.pdf

	van de rechten van kinderen met speciale aandacht voor de bestrijding van alle vormen van geweld, kinderarbeid, en voor de bevordering van het overleven en de ontwikkeling van kinderen, rekening houdend met de economische en sociale rechten zoals inzake gezondheid en voeding, onderwijs en opleiding en sociale bescherming.		
15. Bestrijding van foltering, slechte behandeling en de doodstraf	a. Aanpakken van foltering (preventie, ter verantwoording roepen, rehabilitatie), slechte behandeling en de doodstraf (afschaffing, moratorium en minimumnormen) op een alomvattende manier via alle politieke en mensenrechtendialogen, en integreren van garanties tegen de doodstraf, foltering en slechte behandeling in de EU-activiteiten, met inbegrip van terrorismebestrijding en crisisbeheer.	Doorlopend	EDEO, COM, Raad, LS
	b. Opzetten van een coherente aanpak waarin rekening wordt gehouden met het verband tussen buitengerechtelijke executies, gedwongen verdwijningen, foltering en andere vormen van slechte behandeling.	Tegen 2017	EDEO, COM, Raad
	c. Vergroten van het bewustzijn, prioritair stellen van gezamenlijke acties en uitwisseling van optimale werkwijzen, in nauwe samenwerking met de VN, regionale organisaties en maatschappelijke organisaties, met inbegrip van het mondiale tienjaren-initiatief "Convention against Torture Initiative" (CTI), met het oog op wereldwijde ratificatie en toepassing van het CAT tegen 2024 en bevorderen van ratificatie en toepassing van het optionele protocol daarbij (OPCAT) en van het Internationaal Verdrag inzake de bescherming van alle personen tegen gedwongen verdwijning.	Doorlopend	EDEO, COM, LS
16. Bevordering van een omvattende agenda voor meer economische, sociale en culturele rechten	a. De verbintenis van de EU opnieuw bevestigen om meer nadruk te leggen op economische, sociale en culturele rechten in het buitenlandse beleid van de EU, met inbegrip van de programmering van de externe steun, en daarbij de nadruk leggen op het feit dat de mensenrechten ondeelbaar en met elkaar verbonden zijn, en dat de versterking van de dimensie van economische, sociale en culturele rechten geenszins een verzwakking inhoudt van de bestaande verbintenissen inzake burger- en politieke rechten. De nadruk leggen op de duidelijke erkenning	Doorlopend	EDEO, COM, Raad

	<p>van de mensenrechtendimensie op gebieden als sociaal beleid, gezondheid, onderwijs, levensstandaard. Capaciteitsopbouw ontwikkelen zodat alle betrokken personeelsleden van de EU en de lidstaten alsook actoren van maatschappelijke organisaties, met inbegrip van de sociale partners ter plaatse, geïnformeerd worden over de internationale verdragen die betrekking hebben op economische, sociale en culturele rechten, meer bepaald de rechten die verband houden met fundamentele beginselen en rechten op het werk (basisverdragen van de IAO).</p> <p>b. Opvoeren van de inspanningen ter bescherming van mensenrechtenactivisten, met inbegrip van de sociale partners, die de economische, sociale en culturele rechten verdedigen, met speciale aandacht voor landrechten, arbeidsrechten, ook van inheemse volkeren, onder meer in de context van landroof en de klimaatverandering.</p>	Doorlopend	EDEO, COM, LS
17. Vooruitgang boeken inzake zaken doen en mensenrechten	<p>a. Ontwikkelen van capaciteit en kennis over de uitvoering van de richtsnoeren inzake bedrijfsleven en mensenrechten, meer bepaald betreffende de uitvoering van de leidende beginselen van de VN en andere instrumenten/initiatieven die daartoe bijdragen. Versterken van de rol en de expertise van de delegaties in dit verband. Het bewustzijn over de leidende beginselen van de VN en over maatschappelijk verantwoord ondernemen in het externe optreden en de beleidsdialoog vergroten en proactief samenwerken met bedrijven, maatschappelijke organisaties, nationale mensenrechteninstellingen, partnerregeringen en regionale organisaties over kwesties die verband houden met het bedrijfsleven en de mensenrechten, zowel wat betreft burger- en politieke rechten als economische, culturele en sociale rechten.</p>	Doorlopend	EDEO, COM
	<p>b. Ontwikkelen en uitvoeren van nationale actieplannen over de tenuitvoerlegging van de leidende beginselen van de VN.</p>	Tegen 2017	LS
III. ERVOOR ZORGEN DAT REKENING WORDT GEHOUDEN MET MENSENRECHTENVRAAGSTUKKEN BIJ CONFLICTEN EN CRISES			
18. Van vroegtijdig	a. Bevorderen en optimaal gebruik maken van het nieuwe EU-systeem voor	Doorlopend	EDEO, LS

waarschuwen naar preventieve actie	vroegtijdige waarschuwing bij conflicten als een middel tot preventie van ernstige schendingen van de mensenrechten.		
	b. Zorgen voor meer samenhang op het gebied van rapportage inzake mensenrechten en vroegtijdige waarschuwing/conflictanalyse, onder meer door de relevante risico's van conflicten aan te kaarten in de mensenrechtendialogen en overleggronden.	Tegen 2016	EDEO, LS
	c. Ondersteunen van activiteiten om ophitsing tegen te gaan die zou kunnen leiden tot ernstige schendingen van de mensenrechten of gruweldaden. Ondersteunen van activiteiten voor de bestrijding van haatzaaien en van aanzetten tot gewelddadig extremisme, door het ontwikkelen van een alternatief discours, lessen over mensenrechten en vredesopbouwinitiatieven voor kinderen en jongeren.	Doorlopend	EDEO, COM
	d. Ondersteunen van het opzetten van programma's voor preventie, respons en (lange-termijn-)reïntegratie van kinderen die worden getroffen door gewapende conflicten, in samenwerking met lokale gemeenschappen, de getroffen kinderen en hun ouders (bv. psychosociale steun, sociaal-economische reïntegratie, onderwijs en opleiding in sociale vaardigheden, opsporing en hereniging van familieleden).	Doorlopend	EDEO, COM, LS
19. Verbetering van de capaciteit om conflicten en crises aan te pakken op multilateraal en regionaal niveau	a. Verbeteren van de samenwerking met en steun aan de speciale VN-adviseur voor de preventie van genocide en de speciale VN-adviseur inzake de verantwoordelijkheid tot bescherming, alsook andere internationale en regionale actoren voor preventie.	Doorlopend	EDEO, COM, LS
	b. Ondersteunen van de werkzaamheden van de speciale vertegenwoordiger van de VN voor kinderen in gewapende conflicten en meer bepaald ten voordele van de ondertekening, tenuitvoerlegging en controle van actieplannen om ernstige geweldplegingen tegen kinderen in conflicten aan te pakken en verder te voorkomen, onder meer door belangenbehartiging en programmeringsactiviteiten.	Doorlopend	EDEO, COM, LS
20. Steun voor de naleving van het internationaal humanitair recht	a. Toetsen van de uitvoering van de EU-richtsnoeren ter bevordering van de naleving van het internationaal humanitair recht, in het licht van de oprichting van een mogelijk toekomstig mechanisme voor naleving van het internationaal humanitair recht. Opstellen van een evaluatieverslag dat de balans opmaakt van de uitvoering van de bestaande beleidsinstrumenten en het geven van aanbevelingen, bijvoorbeeld over hoe de EU en haar lidstaten een mogelijk toekomstig mechanisme voor naleving van het internationaal humanitair recht concreet	Tegen 2016	EDEO, COM, Raad

	kunnen steunen.		
	b. Ontwikkelen en tenuitvoerleggen van een beleid om te garanderen dat de steun van de EU en de lidstaten aan eenheden van het leger, de politie, de grenscontrole en andere veiligheidsdiensten, ook in de context van GVDB-missies en -operaties, overeenstemt met en bijdraagt tot de bevordering, bescherming en handhaving van de internationale mensenrechten en het internationaal humanitair recht, en overeenstemt met het mensenrechtenbeleid van de EU (beleid van passende zorgvuldigheid inzake mensenrechten).	Tegen 2017	EDEO, COM, LS
	c. Opzetten van een systeem voor verplichte rapportage van ernstige schendingen van internationale mensenrechten en internationaal humanitair recht die worden geconstateerd door personeel in EU-delegaties, GVDB-missies en -operaties, en ander relevant EU-personeel dat overeenkomstig de EU-richtsnoeren ter bevordering van de naleving van het internationaal humanitair recht in derde landen werkzaam is ¹⁰ . Ervoor zorgen dat kennisgevingen van ernstige schendingen worden geanalyseerd en gecontroleerd door de centrale diensten van de Commissie en worden medegedeeld aan de lidstaten en andere relevante actoren.	Tegen 2017	COM, EDEO, LS
21. Bevordering van en steunverlening voor verantwoordingsplicht en overgangsrechtspraak	a. Toetsen van de uitvoering van Besluit 2011/168/GBVB van de Raad van 21 maart 2011 betreffende het Internationaal Strafhof en het actieplan tot uitvoering ervan. Formaliseren van het opzetten van een rondetafel EU/Internationaal Strafhof, om relevant personeel in staat te stellen gemeenschappelijke punten van belang vast te stellen, informatie over relevante activiteiten uit te wisselen, en meer begrip tussen beide instellingen te creëren. Faciliteren voor geïnteresseerde staten van de deelname aan, samenwerking met en toegang tot het Internationaal Strafhof.	Tegen 2016	EDEO, COM, LS

¹⁰ Humanitair personeel van de EU is vrijgesteld van een dergelijke rapportageverplichting, zulks om te vermijden dat hun neutraliteit, onpartijdigheid en onafhankelijkheid in het gedrang komt, waardoor steunverleners en de getroffen bevolking eventueel het slachtoffer kunnen worden van aanvallen door de conflictpartijen en de toegang tot de getroffen bevolking zou kunnen worden ontzegd.

	b. Tenuitvoerlegging van een EU-beleid voor overgangsrechtspraak met inbegrip van een inventarisatie van de EU-ervaringen, problemen en getrokken lessen naar aanleiding van de ondersteuning voor overgangsrechtspraak. Verstrekken van concrete sturing en opleiding voor personeel van EU-missies die werkzaam zijn op het gebied van overgangsrechtspraak; oprichten van een netwerk van personeel in de diensten van de Commissie, de EDEO en de lidstaten voor de uitwisseling van optimale werkwijzen en grotere samenhang en consistentie. Meer toezicht en rapportage (ook via de landenstrategieën inzake mensenrechten) en bevordering van de interregionale dialoog inzake overgangsrechtspraak met het oog op betere samenwerking tussen regionale organisaties.	Doorlopend	EDEO, COM, Raad, LS
22. Integratie van de mensenrechten in alle fasen van de planning, herziening en uitvoering van het GVDB	a. Ontwikkelen van sectorspecifieke operationele sturing voor personeel in GVDB-missies dat samenwerkt met politie, leger, gevangenisdiensten en het gerecht, met praktische oriëntatie over de integratie van de mensenrechten, het internationaal humanitair recht, kindbescherming en gelijke kansen, met inbegrip van VN-Resolutie 1325.	Tegen 2017	EDEO, LS
	b. Toepassen van de nieuwe gemeenschappelijke gedragscode voor civiele GVDB-missies, na goedkeuring ervan, onder meer door: voorbereiding en inleidende opleiding voor personeel, missie-specifieke opleiding voor reeds ingezet personeel, gespecialiseerde opleiding voor hoger personeel, bewustmaking van de missies en van de lokale bevolking, het opstellen van statistieken over inbreuken op de code. Vergelijkbare stappen zetten voor een groter bewustzijn van de gedragscode bij personeel dat is ingezet in militaire operaties, groter bewustzijn in de lokale gemeenschappen waar missies/operaties plaatsvinden.	Tegen 2017	EDEO, LS
	c. Versterken van de tenuitvoerlegging van de omvattende aanpak voor de uitvoering door de EU van de Resoluties 1325 en 1820 van de VN-Veiligheidsraad over vrouwen, vrede en veiligheid en de vervolgresoluties daarbij, door rekening te houden met de wereldwijde herziening en opkomende problemen (<i>terrorismebestrijding, bestrijding van gewelddadig extremisme, mensenhandel</i>), betere rapportage, goedkeuring van een strategisch plan om kansenongelijkheid in	Tegen 2016	EDEO, COM, LS

	GVDB-missies en -operaties tegen te gaan, de betrokkenheid van en coördinatie met alle lidstaten verbeteren, met name via de informele EU-taskforce voor VN-Resolutie 1325.		
IV. BEVORDEREN VAN MEER SAMENHANG EN CONSISTENTIE			
23. Migratie / mensenhandel / migrantensmokkel / asielbeleid	a. Overeenkomstig de wereldwijde aanpak van migratie en mobiliteit en de aanstaande Europese agenda voor migratie, de mensenrechtengaranties verbeteren in alle migratie- en mobiliteitsdialogen en kaders voor samenwerking met derde landen, met inbegrip van de mobiliteitspartnerschappen en de gezamenlijke agenda's inzake migratie en mobiliteit, alsook in migratiegerelateerde overeenkomsten en programma's, onder meer door de analyse van de impact op de mensenrechten. Garanderen dat opleidingsaspecten inzake mensenrechten worden opgenomen in projecten voor capaciteitsopbouw met immigratie- en grensinstanties.	Doorlopend	EDEO, COM
	b. Voortbouwend op de reeds gedane stappen voor de uitvoering van de EU-strategie tegen mensenhandel, de mensenrechten en de bescherming van slachtoffers volledig integreren in de discussies over mensenhandel in de politieke, migratie- en mobiliteits-, veiligheids- en mensenrechtendialogen met de aangewezen prioritaire landen, en in de discussies over mensenhandel met internationale organisaties en donoren die in deze prioritaire landen werkzaam zijn. De delegaties van de EU in de prioritaire landen moeten ten volle gebruik maken van de aangewezen contactpersoon inzake mensenhandel, en mensenrechtengerelateerde kwesties aankaarten wanneer over mensenhandel wordt gesproken in lokale EU-coördinatievergaderingen, en in discussies over mensenhandel met de autoriteiten van het gastland. Ondersteunen van de ratificatie en tenuitvoerlegging van essentiële internationale verdragen in verband met mensenhandel, met inbegrip van de IAO-verdragen in verband met dwangarbeid en huispersoneel.	Doorlopend	EDEO, COM
	c. Aankaarten van mensenrechten in verband met mensensmokkel via politieke, mensenrechten- en andere dialogen in prioritaire landen. De EU-delegaties in de prioritaire landen aansporen om volledig gebruik te maken van hun middelen om te	Tegen 2017	EDEO

	garanderen dat mensensmokkel en de mensenrechtendimensie daarvan degelijk worden aangepakt in hun samenwerking met de gastlandautoriteiten en met de maatschappelijke organisaties, internationale organisaties en andere donoren.		
	d. Ondersteunen van de partnerlanden ter bevordering en bescherming van de rechten van vluchtelingen en binnenlands ontheemden, onder meer door capaciteitsopbouw.	Doorlopend	EDEO, COM
	e. Ondersteunen van betere toegang tot het gerecht en gezondheidszorg voor migranten in transitlanden. Bevordering van betere detentievoorwaarden voor migranten in hechtenis en alternatieven voor detentie voor onregelmatige migranten in derde landen.	Doorlopend	COM
	f. Contact opnemen met de diasporagemeenschappen zowel binnen de EU als in niet-EU-landen van bestemming om hen bewust te maken van schendingen van de mensenrechten waarmee migranten en vluchtelingen in transitlanden worden geconfronteerd, alsook van mensenrechtenkwesties in hun landen van oorsprong.	Tegen 2017	EDEO, COM, LS
	g. Vaststellen van landen van oorsprong waar schendingen van de mensenrechten een stuwende factor zijn voor migratie en beter aanpakken van de politieke dialoog en andere dialogen en programma's om deze schendingen tegen te gaan.	Tegen 2016	EDEO, COM, LS
	h. Verder aanpakken van de problematiek van staatlozen in de betrekkingen met de prioritaire landen. De inspanningen concentreren op het voorkomen van nieuwe staatloze populaties ten gevolge van conflicten, ontheemding en het verdwijnen van staten.	Doorlopend	EDEO, COM
24. Handel/investeringsbeleid	a. Ondersteunen van en versterken van doeltreffende tenuitvoerlegging, handhaving en controle van de verbintenissen van de SAP+-begunstigden (relevante mensenrechtenverdragen en IAO-verdragen), bijvoorbeeld door projecten met belangrijke internationale organen en maatschappelijke organisaties, met inbegrip van de sociale partners.	Doorlopend	EDEO, COM
	b. Blijven ontwikkelen van een robuuste en methodisch degelijke aanpak van de analyse van de impact van de mensenrechten op handels- en investeringsovereenkomsten, met inbegrip van ex-post-evaluaties. Nagaan hoe de bestaande kwantitatieve analyse voor het meten van de impact van handels- en investeringsinitiatieven op de mensenrechten kan worden uitgebreid.	Doorlopend	EDEO, COM

	c. De lidstaten streven ernaar in de bilaterale investeringsovereenkomsten waarover zij met derde landen onderhandelen, bepalingen op te nemen in verband met het respect voor en de naleving van de mensenrechten, met inbegrip van bepalingen inzake maatschappelijk verantwoord ondernemen overeenkomstig de bepalingen van de op EU-niveau gesloten overeenkomsten.	Doorlopend	LS
	d. Streven naar systematische opname in EU-handels- en investeringsovereenkomsten van de naleving van internationaal erkende beginselen en richtsnoeren inzake maatschappelijk verantwoord ondernemen, zoals de richtsnoeren van de OESO voor multinationale ondernemingen, het Global Compact van de VN, de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten, de tripartiete beginselverklaring van de Internationale Arbeidsorganisatie betreffende multinationale ondernemingen en sociaal beleid en de Internationale Organisatie voor normalisatie (ISO) 26000.	Doorlopend	COM
	e. Regelmatig herzien van verordeningen inzake handel in goederen die kunnen worden gebruikt voor de doodstraf of foltering, en goederen voor tweëerlei gebruik.	Doorlopend	EDEO, COM
25. Bestrijding van terrorisme	a. Krachtens de EU-strategie voor terrorismebestrijding ideeën ontwikkelen om radicalisering en extremistisch geweld bij jongeren in derde landen te voorkomen, over manieren om de EU-activiteiten te steunen en om te gaan met de media en de leiders van gemeenschappen ten einde in deze landen een alternatief discours te ontwikkelen. Initiatieven bevorderen en steunen om de mensenrechten centraal te stellen in wetgeving, beleid en mechanismen voor terrorismebestrijding in derde landen, voorts de naleving van het internationaal humanitair recht verzekeren en op beginselen gebaseerde humanitaire actie mogelijk maken.	Tegen 2015	EDEO, COM, Raad, LS
	b. Brede verspreiding garanderen van de EU-richtsnoeren inzake terrorismebestrijding, onder meer door bewustmakingsactiviteiten en opleiding van medewerkers ter plaatse, meer bepaald voor activiteiten in het kader van het instrument voor bijdrage aan stabiliteit en vrede.	Doorlopend	EDEO, COM
26. Een op de mensenrechten gebaseerde aanpak van	a. Tenuitvoerleggen van de EU-verbintenis om te komen tot een op de mensenrechten gebaseerde aanpak door de volledige integratie ervan in alle	Tegen 2016	EDEO, COM,

ontwikkeling	ontwikkelingsactiviteiten van de EU, met gebruikmaking van opleiding, capaciteitsondersteuning en toezicht met het oog op een volledige integratie op middellange termijn. Aanneming en toepassing door de lidstaten van een op de mensenrechten gebaseerde aanpak van ontwikkelingssamenwerking.		Raad, LS
	b. Toetsen van de tenuitvoerlegging van bijlage 12 bij het EU-beleid inzake begrotingssteun voor 2012 waarbij een toetsing van de fundamentele waarden was ingesteld als essentieel element voor begrotingssteun en in dit verband meer bepaald de volledige integratie van een op de mensenrechten gebaseerde aanpak in de overeenkomsten inzake sectorale hervormingen.	Tegen 2017	EDEO, COM
	c. Onderzoeken van de mogelijkheid om een op de mensenrechten gebaseerde aanpak verder door te voeren in externe activiteiten die niet ontwikkelingsgerelateerd zijn, de gevolgen analyseren van het recht op ontwikkeling en de resultaten evalueren van de post-2015 ontwikkelingsagenda.	Tegen 2017	EDEO, COM
27. De bijdrage versterken van de effectbeoordelingen aan de naleving van de mensenrechten	a. Voortbouwend op de bestaande effectbeoordeling van de EU-activiteiten op het gebied van de grondrechten, verder verbeteren van de integratie van de mensenrechten in de effectbeoordelingen van de Commissie voor voorstellen die een extern effect en een mogelijk effect op de mensenrechten hebben. Zulks waar nodig door verdere sturing over de analyse van de effecten op de mensenrechten, versterking van de expertise en de capaciteiten voor dit type analyses en degelijk overleg met relevante groepen van belanghebbenden die aan belangrijke risico's inzake de mensenrechten blootstaan.	Doorlopend	EDEO, COM
	b. Waar relevant, integreren van de analyse van de effecten op de mensenrechten in de ex-post-evaluaties van de Commissie van EU-optreden met externe effecten.	Doorlopend	COM, EDEO
	c. Verzekeren van de samenhang van het beleid tussen enerzijds de analyse van de effecten op de mensenrechten in de effectbeoordelingen en anderzijds andere mensenrechtengerelateerde beleidsinstrumenten, met inbegrip van landenstrategieën, mensenrechtendialogen en instrumenten voor begrotingssteun/programmering van financiering, ten einde de mogelijke negatieve gevolgen vast te stellen en de positieve te maximaliseren.	Doorlopend	EDEO, COM

V. VERDIEPING VAN DE DOELTREFFENDHEID EN EEN OP RESULTATEN GERICHTE INGESTELDHEID INZAKE MENSENRECHTEN EN DEMOCRATIE

<p>28. Grotere doeltreffendheid van de mensenrechtendialogen</p>	<p>a. Ontwikkelen, delen van en voortbouwen op de optimale werkwijzen die voor de mensenrechtendialogen zijn vastgesteld, met inbegrip van vervolprocessen.</p>	<p>Doorlopend</p>	<p>EDEO, Raad</p>
	<p>b. Garanderen dat mensenrechtenoverwegingen worden geïntegreerd in de diverse sectorale dialogen met een partnerland en als zodanig onderdeel uitmaken van de algemene bilaterale strategie.</p>	<p>Doorlopend</p>	<p>EDEO, Raad</p>
	<p>c. Interne-externe coördinatie garanderen in de context van de mensenrechtendialogen, met inbegrip van de jaarlijkse dialoog tussen de EU en de maatschappelijke organisaties. Een aantal prioritaire mensenrechtenkwesities vaststellen en aanpakken waarvoor een betere EU-respons kan worden geboden in de context van de externe mensenrechtendialogen.</p>	<p>Doorlopend</p>	<p>EDEO, COM, Raad, LS</p>
	<p>d. Integreren van samenwerking binnen de mensenrechtenfora van de VN in de bilaterale mensenrechten- en politieke dialoog en -samenwerking. Nauwer samenwerken en vaststellen van gezamenlijke acties, met name met de strategische partners. Richtsnoeren ontwikkelen voor het systematische gebruik van verslagen en aanbevelingen van de universele periodieke toetsing, verdragsmonitoringorganen en de speciale procedures van de VN-Mensenrechtenraad.</p>	<p>Doorlopend</p>	<p>EDEO, COM, Raad, LS</p>
	<p>e. Vaststellen en toetsen van prioriteiten, doelstellingen, voortgangsindicatoren voor de mensenrechtendialogen en overleggronden van de EU, ten einde de herziening ervan te vergemakkelijken, met erkenning van het feit dat de betrokken partners verschillen in capaciteit en bereidheid en dat flexibiliteit en pragmatisme van groot belang zijn.</p>	<p>Tegen 2017</p>	<p>EDEO, Raad</p>
<p>29. Verbetering van de zichtbaarheid en de effecten van de</p>	<p>a. Integreren van de uitvoeringsprioriteiten en democratie-analysen van de landenstrategieën inzake mensenrechten in de politieke dialogen, rapportage en bezoeken op hoog niveau.</p>	<p>Doorlopend</p>	<p>EDEO, COM, LS</p>

landenstrategieën inzake mensenrechten	b. Garanderen van de vervolgcontrole van de landenstrategieën inzake mensenrechten via gezamenlijke jaarlijkse uitvoeringsverslagen die bij de relevante instanties van de Raad moeten worden gepresenteerd.	Doorlopend	EDEO, COM, Raad, LS
	c. Garanderen dat de steunprogramma's van de EU en de lidstaten rekening houden met de tenuitvoerlegging van de prioriteiten van de landenstrategieën inzake mensenrechten en deze faciliteren.	Doorlopend	EDEO, COM, LS
30. De nadruk leggen op een betekenisvolle tenuitvoerlegging van de EU-mensenrechten-richtsnoeren	a. Intensiveren van de verspreiding van relevante documenten ter sturing en opleiding, specifiek voor diplomatiek personeel in de delegaties van de EU en de ambassades van de lidstaten, ook op het niveau van de ambassadeurs.	Doorlopend	COM, EDEO, LS
	b. Systematisch verslag uitbrengen over de uitvoering van de richtsnoeren en invoering van logboeken over specifieke thematische kwesties, om een meer systematische controle van individuele gevallen te garanderen en een regelmatige uitwisseling van optimale praktijken bij de uitvoering van de richtsnoeren te bevorderen.	Doorlopend	COM, EDEO, LS
31. Het effect van verkiezingswaarnemingen maximaliseren	a. Consolideren en codificeren van beste praktijken ter stimulering van de aanbevelingen van verkiezingswaarnemingsmissies van de EU en de OVSE/ODIHR in de politieke dialogen en democratie-ondersteuningsactiviteiten van de EU en de lidstaten.	Tegen 2016	EDEO, COM, Raad
	b. Versterken van de langetermijnplanning en geïntegreerde ontwikkeling van alle aspecten van EU-steun en steun van de lidstaten aan de verkiezingscyclus, door innovatieve steunmechanismen te exploreren.	Tegen 2019	EDEO, COM, LS
32. Doeltreffend gebruik en optimale coherentie van het beleid, de instrumenten en de financiering van de EU garanderen	a. Consolideren van de bestaande hulpmiddelen en rapportagemechanismen ter ondersteuning van de democratie en ter bevordering van de mensenrechten voor grotere coherentie en doeltreffendheid van de EU-actie (bv. landenstrategieën inzake mensenrechten, democratie-analysen en actieplannen, verslagen van verkiezingswaarnemingsmissies, missies voor steun aan verkiezingen en follow-up, uitbreidingsvoortgangsverslagen, voortgangsverslagen van het Europees nabuurschapsbeleid en actieplannen, routekaarten voor de betrokkenheid van maatschappelijke organisaties, toetsing van fundamentele waarden voor	Tegen 2017	EDEO, COM, Raad

	overeenkomsten inzake goed bestuur en ontwikkeling, kaders voor risicobeheer voor begrotingssteun).		
	b. Versterken van wereldwijde democratie-analyse op basis van de getrokken lessen uit de proefprojecten van democratie-ondersteuning.	Tegen 2017	EDEO, COM, LS
	c. Verder ontwikkelen van werkmethoden om de beste samenhang te verzekeren tussen dialoog, gerichte steun, stimulansen en beperkende maatregelen.	Doorlopend	EDEO, COM, LS
	d. Verbeteren van de samenhang in de toepassing van mensenrechtenclausules die systematisch worden opgenomen in alle nieuwe internationale overeenkomsten van de EU.	Tegen 2017	EDEO, COM
	e. Ondersteunen van de aan de gang zijnde ontwikkeling van mensenrechtenindicatoren door het Bureau van de Hoge Commissaris voor de mensenrechten van de VN, met het oog op: i) een vlottere meting van de verwezenlijking van de mensenrechten, met inbegrip van wereldwijde online-publicatie van indicatoren, en ii) de systematische compilatie en gebruikmaking van mensenrechten en een overzicht van goede praktijken en getrokken lessen.	Tegen 2017	EDEO, COM, Raad
	f. Systematisch overleggen met de VN en de regionale organisaties (bv. de Afrikaanse Unie, de Organisatie van Amerikaanse Staten, de Arabische Liga, de Raad van Europa, de OVSE, ASEAN, de Zuid-Aziatische Associatie voor Regionale Samenwerking, het Pacific Islands Forum, enz.) over beste praktijken inzake de mensenrechten en de versterking van de democratie in alle regio's.	Doorlopend	EDEO, COM, LS